

6. Положення про восьмирічну школу // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР. – 1960. – № 17/18 – С. 2 – 10.
7. Постановление ВС СССР «Об основных направлениях реформы общеобразовательной и профессиональной школы». – 12 апреля 1984 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/social_history_pedagogic/official_documents/Postanovl_O_reforme_school_1984.pdf.
8. Постановление ЦК КПСС и СМ СССР «О дальнейшем совершенствовании процесса обучения и воспитания учащихся системы профессионально-технического образования». – № 793. – 30 августа 1977 г. // Левоневский Валерий Станиславович [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss4124.htm>.
9. Постановление ЦК КПСС и СМ СССР «О мерах по дальнейшему улучшению условий работы сельской общеобразовательной школы». – № 471. – 02 июня 1973 г. // Левоневский Валерий Станиславович [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss4647.htm>.
10. Про роботу початкових класів загальноосвітніх шкіл республіки щодо підвищення якості навчання, комуністичного виховання і розвитку учнів // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1983. – № 7. – С. 3 – 23.
11. Фізеши О.Й. Організаційно-педагогічне реформування початкової школи в процесі приєднання Закарпаття до Радянської України / О.Й. Фізеши // Наука і освіта. – Одеса, 2017. – №4. – 188 с. – С.172-180.
12. Фізеши О.Й. Соціально-економічні чинники становлення початкової школи Закарпаття: повоєнний період / О.Й. Фізеши // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка і психологія. – Вип. 1(5) 2017. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2017. – 218 с. – С.43-47.
13. Державний архів Закарпатської області (ДАЗО), Ф. 165, оп. 6, спр.1724 (Зведені статистичні звіти денних загальноосвітніх шкіл на початок 1991 – 1992 навчального року (форма №76-рик)). – 17 арк.
14. ДАЗО, Ф. Р-165, оп. 2, спр. 633 (Накази по міністерству освіти УРСР. Том II). – 76 арк.
15. ДАЗО, Ф. Р-165, оп. 2, спр. 902 (Накази Міністерства освіти УРСР за 1956 рік. Том I). – 97 арк.
16. ДАЗО, Ф. Р-165, оп. 6, спр. 1307 (Прикази по основной деятельности за 1984 год). – 172 арк.
17. ДАЗО, Ф. Р-165, оп. 6, спр. 1440 (Прикази по основной деятельности. Том II). – 100 арк.
18. Центральний Державний архів органів влади, м. Київ, Ф. 166, оп. 15, спр. 9064 (Програми для підготовчих класів шкіл з молдавською, угорською та польською мовами, 1980 р.). – 73 арк.

Процесс присоединения закарпатских земель к Советской Украине, который сопровождался изменениями в социально-экономической, общественно-политической и культурной жизни края, обусловил преобразования в образовательных процессах, в том числе и в развитии начальной школы. После сложного и противоречивого первого десятилетия пребывания Закарпатья в составе Советского Союза, последующие десятилетия советского периода характеризуются относительно спокойной имплементацией советской системы образования в поликультурное пространство Закарпатья. Плановая экономика и партийная идеология отразилась и на образовательных документах, которые в полном объеме регламентировали образовательную деятельность на всех ее уровнях и в каждом регионе, в частности в Закарпатья.

Ключевые слова: начальная школа, образовательное законодательство, советский период, Закарпатья.

The second half of the 50th years of the XX century, after a complex and controversial first-decade stay of the Transcarpathia in the Soviet Union is characterized by the relatively quiet implementation of the Soviet education system. This period was marked by a series of reforms that they got the name «Khrushchev thaw», these reforms envisaged implementation of the positive transformation processes. In accordance with the law «On Strengthening of the School's Relationship with Life and Further Development of the System of Public Education in the Ukrainian SSR» (1959), all the Soviet republics have developed «Regulations about the Eight-Year School» (1960). By the Decree «On Measures to Further Improve of the Working Conditions of the Village Secondary School» (1973) the events were foreseen on the development of school education in the countryside, these measures were aimed at strengthening of the educational and material base of the schools, providing of them with skilled pedagogical personnel. For the rural teachers were foreseen additional privileges for loans for building houses, to the teachers with higher pedagogical education after their graduation the deferment from the call for a valid military service was provided for the whole period of their work in a rural school, such teachers had the right to buy food at purchasing prices, and so on. The law «About the Public Education» (1974) has introduced the general compulsory secondary education for youth, this law provides for a three-year study term in the primary school, and for pupils who will study in non-native language and for children who are not educated in preschool institutions, preparatory classes were organized. The Resolution «On the Main Directions of the Reform of the General Education and Vocational School» (1984) had carried out the transition to an eleven-year term of study, the term of study in the primary school was four years. It was suggested to teach the children at the primary school from the age of 6 years. The educational laws of the Soviet period, which regulated the terms of study in the primary school, the organization and management of the primary school, which regulated the language of instruction, the content of education, etc. were too ideological, but had a number of positive aspects which primarily concerned the organization of the activity of the primary schools in the mountainous and remote areas of the region. They introduced the target comprehensive programs «The Primary Classes», were aimed at strengthening of the material and technical base, etc.

Key words: primary school, educational legislation, the Soviet period, Transcarpathia.

УДК 373.5-051(477)

Ходанич Лідія Петрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Ужгород

ВЧИТЕЛЬ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

В статті узагальнено чинники впливу євроінтеграції на професійний портрет педагога сучасної України. Окреслено залежність між змінами ціннісних орієнтирів у суспільстві та змістом і формою професійної діяльності вчителя, доведено, що значної результативності вчителя буде досягнуто за умови поєднання компетентнісного підходу, ідей гуманізму, демократизму та інтелектуально-духовної педагогіки. Отримані результати дають можливість вибудувати психолого-педагогічну модель сучасного вчителя в Україні на національно-культурному підґрунті

Ключові слова: учитель, цивілізаційні виклики, євроінтеграція, європейські цінності, криза уявлень, падіння авторитетів.

Постановка проблеми. Вирішення глобальних цивілізаційних завдань, які стоять перед людством сьогодні, аж ніяк неможливе без уваги до освіти. Стратегія розвитку національної системи освіти має враховувати основні вектори цивілізаційних змін. Такими у наш час є глобалізація, екологічні загрози, інформатизація життєвого простору, пов'язана з цим прагматизація людських стосунків, витіснення духовного, трансформація сім'ї тощо [6]. Виявлення закономірностей та специфіки нових феноменів, пов'язаних з євроінтеграційними факторами, є актуальними для сучасної освіти України з огляду хоча б на те, що від професійного та особистісного розвитку вчителя залежить майбутнє нації і держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професія вчителя належить до професійної діяльності на осі «людина-людина», на цій осі виникають постійні виклики, які змушують учителя йти в ногу з життям. Саме така залежність викликає появу досліджень постаті вчителя та його діяльності відповідно до умов у різні часи. Цій проблемі присвячено ряд концептуальних творів вітчизняної педагогіки в минулому (Г.Вашенко, В.Сухомлинський, К.Ушинський; А.Волошин) та сучасному (І.Зязюн [3]; І.Колесник [4]; Н.Ничкало [7]; В.Чоповський [9] та ін.), філософії освіти та психології (В.Андрущенко [1], І.Бех [2], Г.Кремень [6], В.Корсак [5] та ін.). Науковцями розглядається як постать самого вчителя, так і умови та стиль його педагогічної діяльності, вплив на цю діяльність суспільних чинників. Однак зі зміною часу з'являються нові феномени у цій царині, які необхідно дослідити.

Мета статті: узагальнити фактори впливу на професійний портрет учителя сучасної України в умовах євроінтеграції. Завдання – виявити зміни в педагогічній діяльності внаслідок впливу євроінтеграційних викликів.

Результати дослідження. Залежність між змінами ціннісних орієнтирів у суспільстві та змістом і формою професійної діяльності вчителя в сучасній Україні.

Розвиток технологічного суспільства виявляє все нові й нові протиріччя та проблеми, в ході розв'язання яких перед людством та освітою постають нові вимоги. Академіком В.Г.Кременем виведено основні загальноцивілізаційні тенденції суспільного розвитку ХХІ ст. як історичний виклик людству: глобалізація, набуття людством здатності до самознищення, перехід від індустріальних до науково-інформаційних технологій [6, с. 6 – 7]. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність переглянути освіту як механізм адаптації людства до нових умов. Цій проблемі присвячено ряд наукових розробок провідних вітчизняних філософів, педагогів, соціологів, психологів кінця ХХ – початку ХХІ ст. (В.Андрущенко, І.Бех, І.Зязюн, К.Корсак, В.Кремень, В.Луговий, О.Мельник, В.Огнев'юк, О.Савченко, О.Сухомлинська та ін.), практична сутність ідей зводиться до того, що «завдання полягає не тільки в забезпеченні реальної, а не декларативної пріоритетності освіти. Не менш важливо побудувати освіту в контексті вимог і можливостей ХХІ ст., тобто осучаснити й модернізувати всі її складові ланки, спричинені такими історичними викликами» [6, с. 7].

З огляду на це варто детальніше оглянути основні вияви тенденцій цивілізаційного розвитку людства в реаліях нашої Батьківщини, такі як урбанізація, панування високих технологій, децентралізація, гендерна рівність та падіння народжуваності, старіння населення, все більший вплив віртуальної реальності.

Урбанізація для України – одна з головних триваючих ознак прогресу. О.Субтельний відзначав, що в 1905 році тільки 5% українців мешкали в містах, у той час як у 2000 році цей показник зріс, за даними статистики, до 68%. Масовий виїзд із сіл у міста спричиняє втрату архаїчної культури, вікових традицій та обрядовості. Людина – вчорашній селянин – у місті втрачає свою архаїчну культуру, проте не так легко набуває нової, поповнюючи ряди маргіналів. Відмова від архаїчної культури – ознака наукового населення в сучасній Україні – посилена трансформаційними процесами вітчизняної історії ХХ ст., підкріплюється ще й тим, що у менталітеті українців центральної та східної частини закріплений знак відмови від свого, надається перевага чужому [8]. У таких

умовах навчально-виховний процес має отримати особливо чіткі орієнтири на національну культуру. Тактика подвійних стандартів, намагання виховувати полюсами «національне» та «громадянське», продемонстровані в Україні до подій на Майдані, вкрай загрозливі для майбутнього. Високі технології, що прийшли на зміну традиційним, на перший погляд, полегшують буття, однак призводять до широкого використання штучних матеріалів. Штучність торкається навіть поведінки, пов'язаної з інстинктивною сферою. Так, батьки, коли виникають проблеми з вихованням чи навчанням дитини, демонструють «відхід» від інстинкту: стають в опозицію до власної дитини. Тип природної батьківської поведінки відкрито демонструють хіба що роми (цигани): вони прогнозовано стають на бік власної дитини чи «свого» у будь-якій ситуації, захищають його всупереч логіці.

Децентралізація – відхід від центрального управління – у цілому позитивне явище: внаслідок децентралізації відбувається «вирівнювання» способів життя, коли сільська людина все менше відстає від людини міської у використанні досягнень науково-технічного прогресу. Децентралізація пов'язана з розвитком транспорту і мобільності. Свобода пересування для сучасної людини така ж важлива, як і свобода мислення чи віросповідання. В умовах тривалого безробіття на заході України, зокрема на Закарпатті, свобода пересування спричинює відчутний відтік працездатного населення за кордон або в промислові райони. Тривала відсутність батьків-заробітчанив удома змінює погляд дитини на родину, породжує явище соціального сирітства. Щедрі на гроші батьки, намагаючись скупити свою відсутність перед дітьми, стають причиною порушення гармонії між духовним і матеріальним началами буття у свідомості дитини. Діти вдруге травмуються, уже через надлишок отриманих у дарунок неконтрольованих коштів. Такі явища породжують бездуховність, егоїзм, всюдозволеність як неправильне розуміння свободи. Виховна функція школи та вчителя з огляду на окреслене вище посилюється.

Ще один позитивний здобуток людства – гендерна рівність – являє суспільству у наш час свій зворотний бік: «старіння» материнства як наслідок пріоритетності кар'єрного зростання, відхід від природності (штучне запліднення, народження шляхом оперативного втручання, раннє статеве життя тощо), зростання кількості неповних сімей.

Вчителям у наш час вкрай необхідно вчитися розуміти старіючу матір, яка обожає свою дитину. Така мати рано чи пізно заводить розмову про те, що її дитину в школі недооцінюють, не розуміють, саме вона при дитині заводить неетичні обговорення вчителя, недосконалість школи, чим завдає шкоди формуванню дитини як особистості, в свідомості якої формується ряд руйнівних установок та бар'єрів на рівні життєво важливих компетентностей. Падіння народжуваності, яке безпосередньо пов'язане з техногенними явищами та гендерною рівністю, у свою чергу призводить до об'єктивного зростання цінності кожної дитини – для сім'ї, суспільства, нації. Зростає кількість сімей з однією дитиною. Дослідження китайських психологів, де цей процес унаслідок перенаселеності був унормований законодавчо, свідчать про його наслідки – егоїстичну спрямованість молоді. Діти-одиначки не вміють ділитись, не люблять визнавати права інших та підтримувати слабкого, не поступаються в лідерстві.

Унаслідок падіння народжуваності, а також розвитку високих технологій та соціальних підтримок відбувається старіння населення. Спостерігається певна залежність: чим вищий рівень життя у країні – тим старіший її середньостатистичний громадянин. Якості літніх людей переносяться на суспільство: втрачається ентузіазм, властивий слов'янському менталітету, набувається поміркованість, зникає бажання змін – натомість посилюється прагматизм. На цьому фоні у світі дедалі ширше фіксуються гедонізм, життя «для себе».

Поява віртуальної реальності, з одного боку, збагачує людину додатковими можливостями, відкриває їй доступ до широкої інформації, а з іншого – служить оправданням замкненості у власному просторі, відстороненості від природної потреби у

спілкуванні. Людина сьогодні все менше ходить у гості, все менше витрачається на живе спілкування, підмінюючи його віртуальним. Спілкування набирає формальних ознак, а внутрішньо незадоволені люди виявляють неспокій і шукають невластиві їм оригінальні шляхи реалізації власного «я» (сублімування в художній творчості всупереч відсутності задатків, екстремальні форми відпочинку з ризиком для життя).

Все перераховане вище сукупно веде до втрати колективізму, превалювання прагматизму, споживацьких настроїв та ідей, переважання у гуманістичному й демократичному суспільстві матеріального над духовним. Як наслідок – зміна ментальних настанов, утвердження песимістичних настроїв. Так, учителям сьогодні варто знати і про особливості національного менталітету різних представників народу України, і про національне переживання проблем, колективну та індивідуальну здатність мобілізуватися в несприятливому середовищі тощо.

Негативні ознаки часу виявляють себе і в сучасній школі. «Падіння авторитетів» – даність суспільного життя в Україні сьогодні – у свідомості учня викликає реальний відгук: зневажання державних святинь сепаратистами на Сході, руйнування пам'яток політичним вождям, висвітлення «темних» сторінок біографії політиків, культурних діячів тощо та інші «відвертості» журналістики повертаються суспільству тим, що в очах пересічного учня втрачають авторитет об'єкти вічних цінностей. Батько й мати, вчитель під впливом Інтернет-простору для молоді втрачають позиції носіїв інформації.

Усе окреслене викликає в індивідів дезорієнтацію в ієрархії цінностей [1, с.7], наслідком якої є неминуча криза уявлень, яка викликає в людей стан депресії, невизначеності в прийнятті рішень, відходу від соціальної та професійної активності. Однак від 51,22% до 71,59% педагогів усе ж сьогодні в Україні обирає професію за головним критерієм – любов до дитини [9], і це вселяє надію на те, що криза уявлень у педагогічному середовищі не буде такою руйнівною, як могла б.

Завдання, що стоять перед освітою і суспільством у цілому в ракурсі тенденцій цивілізаційного розвитку, самі по собі енерговитратні й складні. Сьогодні вкрай необхідно дати відповідь на питання, що впливають безпосередньо з умов існування цивілізації. Від успішного розв'язання цих питань залежить саме існування людства. Завдання школи в ракурсі тенденцій цивілізаційного розвитку – *формувати* нове освітнє середовище – гуманне, демократичне, толерантне, полікультурне; духовний світ особи і суспільства на засадах добра; самостійність та внутрішню свободу, активну життєву позицію, відповідальність за власне життя самої дитини; *закріпити* нові стандарти поведінки, культури як самозбереження; *розвивати* нову людину, нове суспільство.

Одразу виникає запитання: яку нову людину, нове суспільство має продукувати освіта уже сьогодні? Відповідь однозначна: відповідальну за вчинки і дії перед майбутнім, з гуманним ставленням до інших, не-таких, з бажанням їх розуміти і визнавати право кожного на «іншість» усупереч законам сили та традиційним баченням, і – важливо – з ознаками одухотвореності.

Окреслимо ознаки сучасного освітнього процесу, який у майбутньому має призвести до глобальних ментальних змін:

- педагогіка – гуманістична;
- освітня ідеологія – людино(дитино)центризм;
- виховний ідеал – морально-етичний;
- спосіб навчання і виховання – інтелектуально-духовний;
- стиль педагогічного спілкування – демократичний;
- пріоритет – індивідуальність;
- педагогічна система – особистісно-орієнтована;
- функціональний підхід – компетентнісний.

Важлива роль в освітньому процесі відводиться педагогу як суб'єкту педагогічної дії. За І. Зязюном, узагальнений портрет суб'єкта педагогічної дії складають знання як гностичний складник – загальнокультурні та спеціальні (з предмета, психології, педагогіки), а також здібності – конструктивні (проективні), організаторські, комунікативні. Якщо перший складник є основою

успішної педагогічної діяльності, то другий – основою досягнення високого рівня педагогічної майстерності [3, с. 23].

За класифікацією акад. І. Зязюна, ключові компетентності педагога складають наступні:

- гностичні (система знань і умінь, що становлять основу професійної діяльності вчителя),
- конструктивні (інтелектуальне моделювання навчально-виховного процесу),
- організаторські (організація процесу учіння, самоорганізація діяльності вчителя),
- комунікативні (установлення контактів, здатність до емоційно-чуттєвого зараження, збудження інтересу, сприяння спільній діяльності) [3, с. 23 - 25].

Доктор філософських наук К. Корсак на основі вивчення документів про освіту робить важливе узагальнення: «Рекомендації міжнародних політичних та освітніх організацій (ООН, ЮНЕСКО, ОЕСР, ЄС та ін.) свідчать про те, що лідери людства найбільш надії покладають не на науковців і технологів, а на вчителів і вихователів» [5]. Тому вчитель, щоб відповідати високим запитам суспільства, повинен багато працювати над собою, закладати та розвивати складові ключових та професійних компетентностей відповідно до вимог часу шляхом самоосвітньої діяльності, проходження навчання в закладі післядипломної педагогічної освіти. Нижче наводимо нові складові компетентностей вчителя як вимоги часу, які, на нашу думку, йому необхідно формувати для успішної професійної діяльності в сучасних умовах:

– гностична складова: етнокультурна, етнопсихологічна (знання про культуру, національний характер та менталітет представників полікультурного середовища – учасників глобалізації);

– конфліктологічна складова (знання про різновиди конфліктів, причини їх виникнення і вміння їм запобігати; про поведінку в екстремальних ситуаціях, кризи та посттравматичний синдром тощо);

– хронотопна складова (відчуття особливостей епохи і готовність діяти відповідно до них): екологічна, валеологічна, культурологічна, соціологічна, гендерна тощо;

– конструктивна складова (стратегічна спрямованість та реалізація тактичної мети з урахуванням нових гностичних складників). К. Корсак безпідставно вважає, що знання з сучасної педагогіки у рамках освітології (термін В. Огнев'юка), чи ноосферної освіти (термін російських дослідників, який пропонує ввести К. Корсак), необхідно «доповнити ще й теорією інформації, етологією (еволюційною психологією), нейромолекулярною біологією та іншими молодшими науками» [6]. Адже вчитель має бути готовим якнайширше використовувати позитивні фактори доби в сучасній школі і вміти протидіяти негативним.

Позитивні фактори доби в освітньому просторі – це, на нашу думку, використання можливостей Інтернету як засобу для отримання знань; інтелектуальна спрямованість учнів; формування полікультурної та особистісної толерантності на фоні національного відродження; індивідуалізація навчання та орієнтування на особистість; гуманізація освітнього простору та демократизація стосунків.

Негативні фактори доби в сучасній школі – це, на нашу думку, «падіння авторитетів», розбіжність між матеріальним і духовним вимірами людини, прагматизація суб'єктів освітнього процесу, збіднення системи виховних впливів (унаслідок зміни суспільних формацій), духовне зубожіння; підміна виховання навчанням; Інтернет-простір як утеча від реальності, що в сукупності веде до кризи уявлень як негативно забарвленого емоційного стану. Педагоги-майстри, наділені не тільки високим рівнем знань, умінь, а й здатністю до творчості, відчуттям смислу обраної професії, збагачені досвідом, одухотворені любов'ю до дитини, ведуть перед у професії. Складові професійної майстерності вчителя на цей час уже добре вивчені і мають свою ієрархію: психологічна складова – любов до дитини і готовність її розуміти; професійна – належний рівень знань з предмета та методики його

викладання; комунікативна - уміння будувати комунікацію з учнем, батьками, колегами, членами суспільства; культурологічна - високий рівень загальної культури і вміння її утверджувати в інтересах суспільства; етична - високі моральні якості і дії з погляду добра; світоглядна - демократизм, гуманність, патріотизм і громадянськість, оптимізм тощо.

Та все ж головна ознака часу у вітчизняному освітньому просторі – компроміс двох стилів педагогічного спілкування (авторитарного та демократичного), двох педагогічних систем – авторитарної та гуманістичної, потребує належного вивчення та осмислення. В основі авторитарної педагогіки – диктат учителя з посиленням контролем дисципліни, накопичення знань з перевагою інтелектуального начала над чуттєвим, недовіра до учня. В основі гуманістичної педагогіки – колективізм і співпраця, визнання індивідуальності і неповторності, цінності для суспільства кожного, врахування інтересів учня та сприйняття його таким, яким він є. Якщо перша система дій скерована на результат будь-яким шляхом, навіть ціною здоров'я дитини, то друга визнає, що цінним є сам шлях до знань, спілкування в колективі з позицій гуманності. Нерідко саме конфлікт двох педагогічних систем є причиною непорозуміння між педагогами, батьками, учнем та вчителем. Розв'язання цього – у визнанні демократичних основ педагогічного спілкування, переваг притаманної нам філософії серця, коли, за визнанням Г.Сковороди, світ пізнається через емоції. Про це ж каже І. Зязюн: «Будь-яке педагогічне рішення має зачіпати душу учня, його духовність, інтелект. Якщо ж дія педагога не враховує цих особливостей, то його праця лежить поза тією, що називається педагогічною, чи вчительською» [3, с. 27].

З огляду на це варто звернутись до одухотвореного навчання, ідею якого сформовано психологом І. Бехом: «Одухотворення – це встановлення суб'єктом зв'язку кожного

окремого знання чи дії з вищою духовною цінністю і надання таким чином цим навчальним надбанням особистісної значущості» [2, с. 49]. За умови коригуючої чи тьюторської участі вчителя, учень має надавати навчальному матеріалу вищого духовного сенсу, підпорядковувати навчання власній духовності – діяльнісній любові, добросовісності, безкорисливості, справедливості, вірності, великодушності, милосерддю, чесності тощо. Очевидно, що тільки таке навчання дасть результат, пов'язаний з високим рівнем життєвої реалізації особистості, яка готова прислужитись суспільству в міру своїх обдарувань.

Освіта в Україні сьогодні базується на компетентнісній парадигмі розвитку особистості. Проте ця парадигма сама собою ще не є універсальним засобом оптимізації, вона дає результат тільки у взаємодії з ідеями гуманістичної педагогіки, з інтелектуально-духовним способом виховання та навчання. Вчитель у контексті європейського вибору України має відповідати характеристикам: демократ, гуманіст, оптиміст, національно свідом та суспільно і професійно активна особистість, новатор, професіонал високого рівня, одухотворена особистість. Головні зміни в свідомості вчителя стосуються зміни парадигми цінностей від авторитарних до демократичних.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Виконання завдань в освіті періоду євроінтеграції буде досягнуто, якщо компетентнісний підхід втілювати на основі ідей гуманізму та інтелектуально-духовної педагогіки з урахуванням реалій суспільної дійсності в Україні, зокрема змін у ієрархії особистісних та суспільних цінностей. Отримані результати дають можливість у майбутньому здійснити компаративний аналіз постаті вчителя в Україні у діахронному та синхронному вимірах, а також вибудувати психолого-педагогічну модель українського вчителя на основі культурно-національного підґрунтя.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Ціннісна невизначеність особистості та її подолання засобами освіти /В.Андрущенко// Вища освіта України.– 2015. – №3. – С.5–13.
2. Бех І. Феномен одухотворення навчального змісту як виховний засіб /І.Бех// Педагогіка і психологія. – 2014. – №2. – С.47–51.
3. Зязюн, І. Система сукупних компетенцій і компетентностей у структурі педагогічної діяльності й дії вчителя / І.Зязюн // Педагогіка і психологія. – 2014. – №3. – С.18–27.
4. Колесник І.Постать вчителя в освітньому просторі другої половини XIX–початку XX століття /І.О.Колесник// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://Nznuoapp 2014 3017 pdf>
5. Корсак К. Потенціал ноопедагогіки в теоретичному забезпеченні освітології і діяльності освітніх систем / К.Корсак// Шлях освіти. – 2013. – №1. – С.8–14.
6. Кремень В. Філософія освіти XXI століття / В.Кремень// Педагогіка і психологія. – 2003. – №1. – С.6–16.
7. Ничкало Н. Професійний розвиток особистості: концептуальні засади і перспективи досліджень / Н.Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2015. – №1. – С.5–13.
8. Ходанич Л. Психодіяльні і поведінкові стереотипи в дитячому фольклорі як засоби виховання / Л.Ходанич// Соціально-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 25–26 лютого 2003 р.– Ужгород: Мистецька лінія, 2003.– С.245.
9. Чоповський В. Учитель в умовах державотворення України / В. Чоповський // Педагогічна думка.–2015.–№3.–С.3–9.

В статье обобщены факторы влияния евроинтеграции на профессиональный портрет педагога современной Украины. Определены зависимость между изменениями ценностных ориентиров в обществе и содержанием и формой профессиональной деятельности учителя, доказано, что значительной результативности учителя будет достигнуто при условии сочетания компетентностного подхода, идей гуманизма, демократизма и интеллектуально-духовной педагогики. Полученные результаты дают возможность выстроить психолого-педагогическую модель современного учителя в Украине на национально-культурной основе.

Ключевые слова: учитель, цивилизационные вызовы, евроинтеграция, европейские ценности, кризис представлений, падение авторитетов.

The aim of the article is to summarize the factors of European integration influence on professional portrait of a teacher in modern Ukraine. The dependence between the changes of valuable orientations in the society and the content and form of professional activity of a teacher is analyzed in the article. It is also proved that the effectiveness of the teacher's activity will be higher if the competence approach is linked with the ideas of humanism, democracy and intellectual pedagogy. The results that we have received give us the opportunity to create the psychological and pedagogical model of the teacher in Ukraine on national and cultural background. The author writes about the signs of the modern educational process, which should lead to global changes in mentality: pedagogy-humanistic, the ideology of education is with a man in the center, the educational ideal is moral and ethical, the method of teaching and upbringing is intellectual and spiritual, the style of pedagogical communication is democratic, the priority is individuality, the pedagogical system is oriented towards the person, functional approach is a competent paradigm. The author concludes that the teacher must have characteristics of the democrat, humanist, optimistic, nationally conscious and socially active personality, innovator, high-level professional and spiritual person. Primary changes in the mind of the teacher relate to a paradigm of values from authoritarian to democratic.

Key words: teacher, civilizational challenges, European integration, European values, a crisis of ideas, labefaction of authorities.